

Yeni bir hayat

İsraili yazar Ronit Matalon, 'Ayak Seslerimiz'de ülkesinden göç etmek zorunda kalmış, geldiği yere tutunabilmek uğruna birçok şeyden vazgeçmiş bir kadının hayatını anlatıyor. Bir çocuğun gözlemleri biçiminde kaleme alınan bu duygu yüklü roman, hikâyesi kadar dili ve üslubuyla da dikkat çekici.

Ronit Matalon

Ronit Matalon Mısır asıllı bir Yahudi ailenin çocuğu olarak 1959 yılında İsrail'de, Ganei Tikva'da dünyaya geldi. Tel Aviv Üniversitesi'nde edebiyat ve felsefe okudu. Birinci İntifada sırasında İsrail televizyon kanalları ve Haaretz gazetesi için Gazze ve Batı Şeria'yla ilgili haberler yaptı, daha sonraları yine Haaretz'de kitap eleştirileri yazdı. Hayfa Üniversitesi'nde İbrani edebiyatı ve karşılaştırmalı edebiyat dersleri verdi, aynı zamanda Kudüs'teki Sam Spiegel Film ve Televizyon Okulu'nda öğretim görevlisi olarak çalıştı. İsrail'de Bernstein Ödülü ile Newman Ödülü'nü, Fransızca çevirisiyle de Prix Alberto-Benveniste'yi kazanan 'Ayak Seslerimiz'in yanı sıra 'The One Facing Us' ve 'Bliss' gibi romanlarıyla da tanınan Ronit Matalon 28 Aralık 2017'de hayatını kaybetti.

TUHAF BİR AŞK HİKÂYESİ

Merkezinde Lucette'in yani 'anne'nin olduğu bir ailenin hikâyesi... Üç çocuğu, annesi ve bir görüntü bir kaybolan kocası Maurice'in geçimini temin etmek için dışılığinden vazgeçen Lucette... "Bir metre elli yedi santim, 65 kilo (zayıf zamanlarında), 12 saat mesai, Rosh Ha'ayin okul kafeteryasında 400 tabak, 20 küsur kazan, kafeteryadan sonra öğleden sonraları Öğrenci Merkezi'nde dizilen 300 sandalye..."

Mısır'da, hali vakti yerine Yahudi bir ailenin kızı olarak başlamış hayata. Babası servetini kumarda kaybedince annesi Nona onu 15 yaşındayken kendisinden hayli büyük, varlıklı, dindar, Yahudi bir adamla evlendirmiş. Hamile kaldığında bir kız çocuğuymuş, 16 yaşında bir çocuk-anne:

"Belli ki kendi iradesi dışında evlendirilmişti./Belli ki eziyet etmişlerdi./Belli

ki hamileliği esnasında dövülmüştü./Belli ki üzerinde sadece gecelik olduğu halde gecenin köründe kocasının evinden kaçmıştı./Belli ki kaçtığına abime yedi aylık hamileydi./Belli ki (büyük abisinin yakın arkadaşı, anne babasının evini sık sık ziyaret eden) Maurice, bir tek bunu, onu bekliyordu, durumu ne olursa olsun./Belli ki ikisi, o ve Maurice, o doğum yapmak üzereyken evlenmişlerdi."

Ve Mısır'ı terk edip İsrail'e yerleşmişler. Yerleşmekten ziyade sığınmak. Yoksul göçmenler için çölün kıyısında kurulan yerleşim bölgesindeki küçük barakalarında ömür boyu sürecek bir sığıntılık hali bu. Lucette, bir yandan bu barakayı eve çevirmek, bir yandan da kayıp aidiyet duygusunu kazanabilmek için amansız bir mücadele verecektir. Üstelik yardım alacağı kimsesi de yoktur. Zira kocası Maurice kendi hayallerinin peşindedir. Bir komünisttir; dar kafalılıktan nefreti, siyasetini nefret üzerine değil, şeref üzerine temellendirmesi, adaletin ve mantığın tarafında durması ve İsrail'in politikalarına karşı çıkması onun bir kez daha sürgünlük yaşamasına neden olmuştur. Geri döndüğünde de ne kendisine ne ailesine ne de başkalarına faydası dokunur. Buna karşılık Lucette ve Maurice arasındaki aşk sonuna kadar tükenmeyecektir.

Ronit Matalon, işte bu ailenin yıllara yayılan hikâyesini en küçük çocuğun gözünden, çocuğun aklında kalan bölük pörçük anı parçacıkları üzerinden canlandırıyor. Yıllar geçecek, artık yetişkin bir kadın olan çocuk geçmişin muhasebesini şöyle çıkaracaktır:

"Ayaklarımızı asla sürümedik, bedenlerimiz yağmurda bile sağlam ve kararlıydı, ne yenilenin geri çekilişinin mecazlılığına ne de sahte ve kibirli bir

cesaret gösterisine teslim olduk; burada teslimiyete gerek yoktu çünkü savaş yoktu, olduğumuz ve olmadığımız şeyler -insan, nesne ya da doğa- arasında sürtüşme yoktu. Yolun parlayan asfaltı kalplerimizi ferahlattı, çünkü yol daha da fazlasını gizleyen dönemeçlerinin ötesinde uzayıp gidiyor, bilinmeyenin tüm o güzel, gergin kederiyle önümüzde uzanıyordu."

GÖÇMENLİK

Yukarıda özetlemeye çalıştığım hikâye yazarın aile tarihiyle benzerlikler taşıyor. Matalon da Mızrahi Yahudilerinden, Arapça ve Fransızca konuşan, geldiği topluma adapte olmakta zorlanan, göçmen bir ailenin çocuğu. Annesi çocuklarını yetiştirmek için çırpınan bir kadın. Babası hem Aşkenazi elitinin Mızrahi Yahudileri'ne uyguladığı baskıyı hem de İsrail devletinin militarizmini protesto eden bir komünist. Yaşadıkları yoksulluk ve güçlükler de gerçek elbette... Matalon, 'Ayak Seslerimiz'de işte bu acı verici aile tarihi mirasından esinlenmiş. Ancak otobiyografik bir roman değil 'Ayak Seslerimiz'. Matalon, anlatıcı rolünü küçük bir çocuğa vererek acılardan ziyade neşeyi, mutluluğu, her şey rağmen o yılların kendisinde bıraktığı canlı imgeyi yansıtmak istemiş.

Çocuk anlatıcı yorum yapmıyor; annesinin, babasının, diğer aile fertlerinin davranışlarını izliyor, nesnelere ayrıntılarıyla 'fotoğraflıyor' ve belleğine muhtemelen bambaşka biçimlerde kaydediyor. Onun kaydettikleriyle annesi ve babasının olaylar karşısındaki durumları -yaşadıkları ve hissettikleri- hiç şüphe yok ki çok farklıdır. Aslında olayları yaşayan çocuk anlatıcı ile şimdiki zamandan konuşan yazar anlatıcı arasında da algı ve değerlendirme farkları var. Geçmişe bugünden

bakan Matalon, anlatan benliğin (yetişkin yazar) deneyimleyen benliğe (çocuğa) bilsel üstünlüğünün farkındalığıyla hem geçmişin hem şimdinin farklı iç çatışmalarını, düşüncelerini iki farklı bakışıyla dile getiriyor ve yorumluyor.

'Ayak Seslerimiz' her göç hikâyesi kadar hüznü. O hüznü diliyle kuşatıyor Malaton. Ailenin değer verdiği nesnelere, fotoğrafları, romanları, çiçekleri, hayvanları ve elbette hayatın merkezi olan barakalarını mükemmel bir dille tasvir etmiş. Karakterlerinin iç manzaralarını, hayallerini, gerçekleşmeyen umutların yarattığı hayal kırıklıklarını yansıtırken de çok başarılı.

Klasik anlatı kalıplarının dışında bir kurguyu tercih etmiş Matalon. Zaman sıralaması izlemeyen parçalanmış anılar, 'Kamelyalı Kadın'dan yapılan alıntılar, babanın 'kâğıtları'ndan seçilmiş bölümler, anekdotlar, nesne tasvirleri romana büyümlü bir gerçeklik havası katıyor.

Her ne kadar savaş konusuna fazla yer vermesede babasının 'kâğıtları'nın yer aldığı bölümlerde anti-militarist bir eleştiriye yer vermiş:

"İsrail'de tek yapabildiğimiz Sina Seferi'nin muharebeleri hakkında tartışmayı sürdürmek, savaşın hikâyelerini, efsanelerini ve muharebelerini sevgiyle yad etmek ve savaş hakkında daha da fazla şaibeli gerçek icat etmek. Bu da, bizi yeni bir savaşa sürükleyecek militarist Ben-Gurioncu doktrin in altın buzağına tapmaya devam ettiğimizi gösteriyor."

Ancak romanda asıl açığa çıkan göçmenlerin yaşadığı sıkıntılar, İsrail devletinin göçmenlerin hayatlarını kolaylaştıracak sosyal politikalarının yetersizliği. Lucette ve ailesinin yaşamı söz konusu yetersizliği çarpıcı hale getirmek için gerçekten de çok verimli bir kaynak. Özellikle de yıkık dökük barakaları. Elindeki malzemenin imkânlarından yararlanan Matalon evin, aidiyetin ve geçmişin çarpıcı bir sorgulamasını sergiliyor 'Ayak Seslerimiz'de. Özlem duyulacak bir geçmiş değil Matalon'un anlattıkları. Ne var ki, bir ailenin beklenmedik kırılma ve toparlanma, umut ve umutsuzluk anlarını komedi ve trajedi bir araya getirerek hikâye ederken sevginin gücüne vurgu yapıyor.

AYAK SESLERİMİZ
Ronit Matalon
Çeviren: Sahika Tokel
Sahip Zamanı Yayınları, 2018
336 sayfa, 27 TL.